

משך חכמה

פרשת נצבים - וילך פסקא ו-ז - מפרשת וילך - מינוי יהושע

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' נ תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

להורדת כל המשך חכמה עם בינת החכמה חינם לחץ כאן

ישראל, ולכן הוה בטוח ואתה תנחילנה, וממה שאתה תבוא עם
העם תדע כי תנחילנה.²

[ז]

(לא, ט) ויכתב משה את התורה הזאת ויתנהא אל הכהנים בני לוי
הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל:

ביאור דברי רבי דוסא בן ארכינס בירושלמי, שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא
הסופר, ועיניו דומות לו

(לא, ט) ויתנה לכהנים בני לוי.³ בירושלמי פרק א, ו דיבמות ראה
את רבי אלעזר בן עזריה וקרא עליו (תהלים לז, כה) נער הייתי

לא נשארו רק אתה וכלב (יהושע יד, ו-יד), ונתקיים במלואו דבר ה' שאמר
(דברים א, לח) "יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה", כך יתקיים
במלואו סוף הכתוב "אתו חזק פי הוא ינחילנה את ישראל".

ובזה מבואר מדוע אמר משה ליהושע חזק ואמץ, דהיינו על זה שינחיל את
ישראל, אלא שהקדים לומר כי אתה תבוא עם העם הזה, שמזה שראית
שמכל העם נשארו רק אתה וכלב עם העם "הזה", היינו העם שלא היה
במנין הפקודים הראשון, כך תתקיים הבטחת ה' שאתה תנחילנה, שתבוא
עם העם, ולכן כפל "ואתה", כי הם שני ענינים. ומבואר הכל בסייעתא
דשמיא.

² תמצית דבריו: עוד טעם שאמר תבוא את העם, ולא אמר תביא
את העם, כי התכוון משה לומר ליהושע, שמזה שאתה נשאת
מכל המנין הראשון יחד עם כלב, ואתה וכלב בלבד תבוא עם העם
הזה, שלא היה במנין הראשון, והתקיימה הבטחת ה' שיהושע
ישאר עם כלב, כך גם תתקיים הבטחת ה' שאתה תנחילנה.

[ז]

³ [ז] (לא, ט) א.ה. הנחתי בביאור, מקומות רבים מלשונו הטהור של רבינו
הגדול שנכתב באריכות, אלא שהוספתי ביאורים, ודבריו מצוינים
במרכאות]. ויכתב משה את התורה הזאת ויתנהא אל הכהנים בני לוי
הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל ע"כ. גרסינן בירושלמי
ביבמות (א, ו) "ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה שנכנסו זקנים

[ו]

(לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק
ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם
לתת להם ואתה תנחילנה אותם:

עוד טעם שאמר תבוא את העם, ולא אמר תביא את העם

(לא, ז) כי אתה תבוא את העם הזה כו'.¹ פירוש, חזק ואמץ, כי
כמו שמכל הנמנים ראשונה, לא נשארו רק כלב ויהושע (יהושע
יד, ו-יד) ונתקיים דבר ה' שאמר (דברים א, לח) יהושע כו' הוא
יבא שמה, כן יתקיים דבר ה' מה שדבר (שם) כי הוא ינחילנה את

¹ [ו] (לא, ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ
כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה
תנחילנה אותם ע"כ. יש לדקדק: א. ה. הרבה מהדקדוקים כבר ישב רבינו
לעיל, אבל כך דרכו לתרץ בכמה אנפין, ששבעים אפין לתורה א. לאיזה
ענין התכוון משה רבינו שאמר ליהושע חזק ואמץ. ואין לומר דהכונה
שיחזק ויאמץ בהנהגה של העם, שהרי לא אמר אתה "תביא" את העם,
שמשמעו שתנהיג את העם לבד, אלא אמר "תבוא" את העם, שמשמעו
שיבוא יחד עם ישראל לארץ ישראל. ב. למה אמר העם "הזה", די לומר
העם. ג. מדוע באמת לא אמר "תביא" והרי יהושע היה מנהיג ישראל, והוא
הביא את ישראל, ומה הוא לשון "תבוא". ד. הרי עיקר חזק ואמץ היא
הנחלת הארץ, והיה צריך לומר חזק ואמץ כי אתה תנחילנה, והפסיק בדבר
אחר. ד. מדוע כפל וכתב "ואתה" תנחילנה.

אבל הביאור בכל זה, דלעיל כתיב (דברים א, לד-לח) "(לד) וישמע ה' את
קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: (לה) אם יראה איש בנאשם האלה הדור
הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם: (לו) זולתי כלב
בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא
אחרי ה': (לז) גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: (לח)
יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק פי הוא ינחילנה את
ישראל", ולמרות ההבטחה של ה', יתכן שלא יבוא הדבר הטוב שיהושע
ינחילנה, כי לפעמים חלילה החטא גורם, כמו שאמרו חז"ל בברכות (ד, א).

לכן אמר משה ליהושע, תחזק ותאמץ להנחיל את ישראל, ולא יעלה בלבך
ספק בהבטחת ה' יתברך, כי כמו שמכל אלו שנמנו בראשונה במנין העם

משך חכמה

פרשת נצבים - וילך פסקא ו-ז - מפרשת וילך - מינוי יהושע

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' נ תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

[כאשר מצאנו בנחמיה ודברי הימים] ונסתם החזון ובטלו הרואים באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מובן לכל הרוצה לדעת, וחכמות בחוץ תרונה (משלי א, כ), ומוטב להגיע אל המטרה הנאותה להרחיב הדעת בארץ, [כאשר באמת נתפשטה עד מאוד התורה בזמן בית שני, כידוע], ולסבול ההיזק המגיע אשר כבר הגיע מזה בבית שני כידוע מתלמידים שלא שימשו כל צרכם (סנהדרין פח, ב), וזה שפט ברוח הקודש, רוח אלקי אשר הופיע עליו ממרום, והפליגו חכמינו זכרונם לברכה זה, עד כי אמרו (סנהדרין, שם) ראוי היה עזרא להנתן תורה על ידו כמו על ידי משה, ואמרו (סנהדרין כד, א) עילם זכתה ללמוד ולא ללמד, בל זכתה כו', עיין רש"י.

הנה ראינו ששיטתו של עזרא הסופר היתה להעדיף לפרסם את התורה, ולהרבות בתלמידי חכמים, למרות שזה יביא נזק שיהיו תלמידים שלא יישמשו כל צרכם, כי ראה עזרא הסופר שלאור ירדת הדורות, עדיף להרבות בריבוי התורה ולסבול את הנזק של תלמידים שאינם ראויים, מאשר למעט בהרבצת התורה ולהנחילה רק לתלמידים ראויים, ולכן אמרו חז"ל על דניאל שהיה בעילם שלמד ולא לימד, מה שאין כן עזרא הסופר למד ולימד. ובזה יבואר כוונת רבי דוסא בן הרכינס, כי אותה שיטה שהיתה לעזרא הסופר, היתה לרבי אלעזר בן עזריה שהיה דור עשירי לעזרא הסופר.

"וכן מצאנו ענין כזה לרבי אלעזר בן עזריה, שרבן גמליאל הנשיא היה בדעתו לסתום כל דבר המקובל, ולכלי לפרש טעמו, כאשר מצאנו לו בכמה מקומות מקובל אני מאבותי, וכן שלא לקבל רק הנאות להגיע אל מטרת השלמות ולמעט התלמידים, וכל מי שאין תוכו כבדו אל יכנס (ברכות כח, א), לא כן רבי אלעזר בן עזריה, מצאנו לו שמיד שישב בנשיאות אמר כל הרוצה לכנס יבא ויכנס, ואתוספו ארבע מאות ספסלי בבי מדרשא (ברכות, שם), וכן בכמה מקומות תמצא שמפרש טעם של דבר, עיין בחגיגה (ג, א) טף למה באין, אלא כדי ליתן שכר טוב למביאייהו, וכן בכל מקום הפליג בהתפשטות התורה וריבוי לומדיה".

ועל פי זה מתישב היטב כוונת רבי דוסא בן ארכינס, דבוודאי לא ראה בעיניו את עזרא הסופר, אלא התכוון לומר, שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא הסופר בשיטתו, ולכן קרא עליו את המקרא נער הייתי וגם זקנתי, שלמרות שהיה רבי אלעזר בן עזריה צעיר ונער, היתה בינתו כאדם זקן, כיון שכדי להחליט להרחיב תורה ולפרסם את התורה ולסבול את הנזק מתלמידים שאינם ראויים, זה יכול לעשות רק מי שרוח הקודש בקרבו, ודעתו כדעת זקן, לכן קרא עליו את המקרא נער הייתי וגם זקנתי, ולכן אמר שענינו דומות לו, שענינים הוא מרמז על הבטה כללית הצופיה למרחוק, כמו שכתוב על

אצל ר' דוסא בן הרכינס כו' ראה את רבי אלעזר בן עזריה וקרא עליו (תהילים לו, כה) נער הייתי גם זקנתי. מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא. ועיניו דמיין לדידה"ע"כ. פירוש, ראה רבי דוסא בן ארכינס את רבי אלעזר בן עזריה, וקרא עליו את המקרא (תהילים לו, כה) "נער הייתי גם זקנתי", שאף על פי שהיה נער בן שמונה עשרה, גדל זקנו והיה נראה כזקן (קרבן העדה), היינו שמכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא הסופר, ועיניו דומות לעזרא הסופר.

ויש לדקדק: א. הרי רבי דוסא בן ארכינס לא ראה את עזרא הסופר, שהיה דור עשירי לעזרא הסופר (ברכות כז, ב), ואיך אמר שראה שהוא דומה לעזרא הסופר. ב. מה הכונה שקרא עליו את המקרא נער הייתי כו' מה בא ללמד בזה. ג. מה נתכון שאמר שענינו דומות לעיניו של עזרא הסופר.

אבל הביאור בכל זה הוא, דכונת רבי דוסא בן ארכינס הוא לא על דמיון חיצוני של קלסתר פנים, אלא לדרך עמוקה של הנהגה בהרבצת התורה, כמו שכתוב כאן בפרשה, שמשם רבינו נתן את התורה בראשונה לבני לוי, ועזרא הסופר היה כהן, והם ברוח קדשם יחליטו איך לפרסם את התורה. דהנה יש שתי שיטות בהנהגת לימוד התורה, יש דרך להנחיל את התורה רק לתלמידים הגונים, ולהזהר שהתורה לא תתפשט לתלמידים ואנשים לא ראויים. ויש דרך להפיץ ולפרסם את התורה לכל. ובכל דרך יש מעלה וחסרון, דאם נפרסם את התורה להכל, יביא באמת ריבוי בלימוד התורה, אבל מצד שני יבואו תלמידים שלא ראויים וילמדו את התורה, ויש דרך למעט בהפצת התורה, ויש בזה מעלה כי התורה תמסר באיכות רק למי שראוי לה, אלא שיש חסרון בזה שלא תתפרסם התורה כל כך.

וגרסינן בסנהדרין (כא, ב) "אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא: בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי". והטעם שניתנה תורה דוקא בלשון הקודש ובכתב עברי, כי "ראוי לפי משפטי התורה אשר התורה תהא מסורה ביד הכהנים הלויים והזקנים אשר יש בהם כל מכמני השלמות, והפרושים היושבים בירושלים, וכל מי שנדבו לכו להתקרב אל התורה יבא לירושלים, כמו שמצאנו ברבי אליעזר בן הורקנוס (פרקי דרבי אליעזר א), והיו הישיבות הגדולות אשר נקבצו כל הראוי בהם לפי חכמת בינתם, וכן מצאנו בספרי על קרא (דברים יד, כג) למען תלמד ליראה את ה' [הביאו תוס' בבא בתרא כא, א (ד"ה כי ציון)], ומפני זה היה התורה כתובה בכתב עברי, למען לא ילמד מי שאינו ראוי, ויהיה כזורק אבן למרקוליס, ולא ירהב הנער בזקן לאמר גם אנכי הוראה וידוע סתרי החכמה כמון".

"אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל בעמים, והשכח מאתם עקרי תורה

משך חכמה

פרשת נצבים - וילך פסקא ו-ז - מפרשת וילך - מינוי יהושע

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' נ תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

אלקי אשר הופיע עליו ממרום, והפליגו חכמינו זכרונם לברכה זה, עד כי אמרו (סנהדרין, שם) ראוי היה עזרא להנתן תורה על ידו כמו על ידי משה, ואמרו (סנהדרין כד, א) עילם זכתה ללמוד ולא ללמד, בל זכתה כו', עיין רש"י. וכן מצאנו ענין כזה לרבי אלעזר בן עזריה, שרבן גמליאל הנשיא היה בדעתו לסתום כל דבר המקובל, ולבלי לפרש טעמו, כאשר מצאנו לו בכמה מקומות מקובל אני מאבותי, וכן שלא לקבל רק הנאות להגיע אל מטרות השלמות ולמעט התלמידים, וכל מי שאין תוכו כבדו אל יכנס (ברכות כח, א), לא כן רבי אלעזר בן עזריה, מצאנו לו שמיד שישב בנשיאות אמר כל הרוצה לכנס יבא ויכנס, ואתוספו ארבע מאות ספסלי בבי מדרשא (ברכות, שם), וכן בכמה מקומות תמצא שמפרש טעם של דבר, עיין בחגיגה (ג, א) טף למה באין, אלא כדי ליתן שכר טוב למביאיהן, וכן בכל מקום הפליג בהתפשטות התורה וריבוי לומדיה. והוא שאמר ועינו, רצונו לומר עינו הצופיה למרחוק, הבטה כללית, כמו עיני העדה (במדבר טו, כד), וכמו עיניך יונים (שיר השירים ד, א) [עיין מדרש (שם, א, ב)], בהבטה אל הנהגת הכלל, הוא דומה להנהגת עזרא הסופר, ונכון.

כו' מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא ועינו דמיון לדידיה. הענין, כי מצאנו בעזרא ששינה הכתב (סנהדרין כא, ב), והוא כי באמת יאות לפי משפטי התורה אשר התורה תהא מסורה ביד הכהנים הלויים והזקנים אשר יש בהם כל מכמני השלמות, והפרושים היושבים בירושלים, וכל מי שנדבו לבו להתקרב אל התורה יבא לירושלים, כמו שמצאנו ברבי אליעזר בן הורקנוס (פרקי דרבי אליעזר א), והיו הישיבות הגדולות אשר נקבצו כל הראוי בהם לפי חכמת בינתם, וכן מצאנו בספרי על קרא (דברים יד, כג) למען תלמד ליראה את ה' [הביאו תוס' בבא בתרא כא, א (ד"ה כי ציון)], ומפני זה היה התורה כתובה בעברי, למען לא ילמד מי שאינו ראוי, ויהיה כזורק אבן למרקוליס, ולא ירהב הנער בזקן לאמר גם אנכי הוואה ויודע סתרי החכמה כמוך. אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל בעמים, והשכח מאתם עקרי תורה [כאשר מצאנו בנחמיה ודברי הימים] ונסתם החזון ובטלו הרואים באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מובן לכל הרוצה לדעת, וחכמות בחוץ תרונה (משלי א, כ), ומוטב להגיע אל המטרה הנאותה להרחיב הדעת בארץ, [כאשר באמת נתפשטה עד מאוד התורה בזמן בית שני, כידוע], ולסבול ההיזק המגיע אשר כבר הגיע מזה בבית שני כידוע מתלמידים שלא שימשו כל צרכם (סנהדרין פח, ב), וזה שפט ברוח הקודש, רוח

מהוגנים, כי לצורך מיעוט התורה זה עדיף, ולכן שינה את כתב התורה לאשורית שמובנת לכל. וכך גם היתה שיטת רבי אלעזר בן עזריה, שלא כרבן גמליאל, אלא העדיף לפתוח שערי בית המדרש לכל אחד, ולפרסם התורה להכל, ולכן אמר שענינו דומות לעזרא הסופר, שענינים מורה על הבטה וצופיה.

הסנהדרין עיני העדה (במדבר טו, כד), וכמו עיניך יונים (שיר השירים ד, א) ואמרו במדרש (שם, א, ב) [שהם הסנהדרין שהם הצופים על מבט האומה בכללות, בהבטה אל הנהגת הכלל, והוא דומה להנהגת עזרא הסופר, ונכון. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: ביאור דברי רבי דוסא בן ארכינס בירושלמי, שאמר שרבי אלעזר בן עזריה דומה לעזרא הסופר, ועינו דומות לו, דשיטת עזרא הסופר היתה לפרסם את התורה שתהיה נלמדת לכל, וזה עדיף, למרות שעל ידי זה יהיו תלמידים שאינם